

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Департамент освіти і науки Полтавської обласної військової адміністрації
Полтавська академія неперервної освіти імені М.В. Остроградського

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

СУЧАСНИЙ СТАН БІОСФЕРИ У НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА ВОЛОДИМИРА ВЕРНАДСЬКОГО В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕХНОГЕННИХ ЗАГРОЗ

19 березня 2024 року

ПОЛТАВА
2024

УДК 502.211:502(092)(062)

C91

Сучасний стан біосфери у науковій спадщині академіка Володимира Вернадського в контексті сучасних техногенних загроз: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (19 березня 2024 року) [текст]. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2024. – 210 с.

Друкується за рішенням вченої ради ПНПУ імені В.Г. Короленка від 23 квітня 2024 р., протокол № 13

Рецензенти:

Ляхова Н.О., кандидат медичних наук, доцент кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Антонець М.О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри рослинництва Полтавського державного аграрного університету.

Дяченко-Богун М.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасний стан біосфери у науковій спадщині академіка Володимира Вернадського в контексті сучасних техногенних загроз» містять в собі наукові праці з питань сучасного стану та охорони рослинного і тваринного світу, гідросфери, літосфери та педосфери; перспективи видобутку та сучасний стан мінерально-сировинних ресурсів; медико-біологічні аспекти здоров'я людини в контексті техногенних загроз в біосфері; життєвий та науковий шлях В.І. Вернадського; науково-педагогічні аспекти вивчення біосфери землі у закладах вищої та загальної середньої освіти.

Автори публікацій несуть відповідальність за дотримання авторського права, точність цитування, достовірність наведених фактологічних даних, граматичні та стилістичні помилки

© Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, 2024.

© Авторський колектив, 2024.

МОЛОДІ ІЗ ТЕХНОГЕННИМИ ЗАГРОЗАМИ СЬОГОДЕННЯ.....	118
Новописьменний С.А. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ ПРИРОДНИЧИХ НАУК ТА МЕНЕДЖМЕНТУ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ.....	120
Ніколаєва Ю.В., Мамчур З.І., Кийко А.О. КОРИСНІ ДЛЯ ПТАХІВ ДЕКОРАТИВНІ ПЛОДОВІ РОСЛИНИ В УРБОЕКОСИСТЕМІ.....	126
Овчаренко Г.В., Роша Л.Г., Коренєва Ж.Б. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ STEM ПРИ ВИКЛАДАННІ ОСВІТЬОГО ВИБІРКОВОГО КОМПОНЕНТУ «ФІТОТЕРАПІЯ У ВЕТЕРИНАРІЇ ТА ОСНОВИ ФІТОДИЗАЙНУ».....	129
Павленко Ю.О., Школяр С.П. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ БАГАТОПРОФІЛЬНОМУ КООПЕРАТИВІ.....	132
Писаренко В. М., Писаренко П.В., Самородов В.М. НООСФЕРНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА С.С. АНТОНЦЯ (1935-2022) – ПРИКЛАД ВТІЛЕННЯ ІДЕЙ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО В АГРОСФЕРУ.....	135
Піщаленко М.А., Логвиненко В.В., Перепадченко Т.О. ЕТИЧНІ АСПЕКТИ НООСФЕРИ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО.....	136
Приходченко В.О., Гладка Н.І., Денисова О.М., Моїсєєнко Ю.О. РОЛЬ БІОХІМІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТВАРИННОГО СВІТУ.....	138
Прохоренко О.М., Сирота І.О., Коробка О. О., Закалюжний В.М. ВПЛИВ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ НА СУЧАСНИЙ СТАН ПОПУЛЯЦІЇ КОПИТНИХ ССАВЦІВ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	140
Прохоренко В.І. ІНТЕГРАЦІЯ ВИВЧЕННЯ БІОСФЕРИ ЗЕМЛІ В НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ: ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА МЕТОДИ У ВИЩІЙ ТА ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ.....	141
Пушкар С.В. ВИДОВЕ РІЗНОМАНІТТЯ ПТАХІВ МГАРСЬКОГО МОНАСТИРЯ (ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ).....	144
Пятаченко В.І. ВІД БІОСФЕРИ ВЕРНАДСЬКОГО ДО НООСФЕРИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	147
Рибалка О.Я. ЄДНІСТЬ ПРИРОДИ ТА МЕНТАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ОСОБИСТОСТІ В СВІТЛІ ІДЕЙ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО.....	153
Рокотянська В.О. ЕКОЛОГІЧНІ ФУНКЦІЇ ҐРУНТІВ.....	156
Рудакевич І.Р. ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРЕДМЕТАМИ.....	159

геологічної енергії живої речовини, найважливішою за своїми геохімічними наслідками лабораторією, в якій відбуваються біохімічні процеси» [3].

Таким чином формується потужна мікориза. Вона при будь-яких змінах погодних умов виступає надійним медіатором регуляторних процесів. Узгодженості позитивного впливу ґрунтового біому на розвиток рослин надає те, що у ПП «Агроекологія» вже 45 років поспіль не використовують пестицидів та мінеральних добрив [1,4].

Окремо слід визначити, що постійний рослинний покрив полів (основні культури, проміжні культури, сидерати), збільшують засвоєння з повітря вуглекислого газу, що зменшує кількість парникових газів в атмосфері.

При впровадженні системи на рівні високої рентабельності виробництва вона забезпечує збереження біосфери планети, здоров'я людей та отримання екологічно безпечних продуктів харчування і сировини, як рослинництва, так і тваринництва.

Таким чином, ідеологія гармонійного з навколишнім середовищем органічного землеробства, базується на знанні законів природи. Неосферні принципи С.С. Антонця через це набули визнання, авторитету і пошани аграрної спільноти не лише України, а й світу [2].

Ще у 1931 році, 68-річний В.І. Вернадський записав у своєму щоденнику пророчі слова: «Царство моїх ідей попереду». Як бачимо, він не помилився, наполегливістю та цілеспрямованою діяльністю С.С. Антонця вони впроваджені у життя. Цікаво і символічно, що це сталося саме на Полтавщині. Адже тут Володимир Іванович вперше сформулював ідею про живу речовину».

Список літератури

1. Антонєць Семен Свиридонович життєвий шлях та його система органічного землеробства/ В.М. Писаренко, А.С. Антонєць, Г.В. Лук'яненко, П.В. Писаренко; наук.ред. В.М. Писаренко. Полтава. 2024. 155 с.
2. Бентежний талант хлібороба: штрихи до портрета агроеколога Семена Антонця/ уклад. : В.М. Самородов, С.В. Поспєлов, наук. ред. В.М. Самородов. Полтава: Дивосвіт. 2010, 234 с.
3. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление. М.: Наука. 1991, 271 с.
4. Поспєлов С.В. Втілення ідей В.І. Вернадського в системі органічного землеробства Семена Антонця. В.І. Вернадський та науково-освітня аграрна Україна: Матеріали засідання Президії НААН, присвячені 160-річчю від дня народження (Київ, 11 жовтня 2023 р.). К. С. 65-70.

ЕТИЧНІ АСПЕКТИ НООСФЕРИ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

Піщаленко М.А., Логвиненко В.В., Перепадченко Т.О.

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

В кінці XX століття виник і швидко набув популярності термін «екологічна мораль». Етика – це наука, що вивчає мораль. Мораль – це суспільний інститут, який виконує функцію регулювання поведінки людини. Норми і принципи поведінки становить якості моралі. Поняття добра, честі, совісті, звичаї, громадська думка є наслідком суспільного прогресу, розвитку матеріальної і духовної культури[1].

Етичні норми, що регулюють поведінку людей у сфері взаємодії з природою виникають уже на початкових етапах існування суспільства, контактів з природою у вигляді звичаїв, забобонів, традицій.

Норми екологічної етики виділилися зі звичаїв, але на відміну від останніх, передбачають незадоволення, критичне ставлення людини до соціальної дійсності. Звичай – загально поширена поведінка, а мораль учить, як слід робити, як слід ставитись до природи. Оскільки, етика є продуктом історичного розвитку, то зі зміною суспільного ладу постійно змінюються, переглядаються й норми поведінки людини в природі[1].

Зокрема, те, що вважалося у недалекому минулому трудовим героїзмом (розорювання заповідних територій, створення штучних морів, перекривання рік, затоплення родючих земель), тепер потребує перегляду у зв'язку з тим, що антропогенний вплив на природу дорівнює сьогодні геологічним силам. Учені на сьогодні навіть допускають зміну всіх «алгоритмів еволюції» планетарної оболонки під впливом людської діяльності. Людина здавна експлуатувала природу. У війні з природою вона, як правило, «перемагала». Ці так звані «перемоги» не могли бути безкінечними, за кожно з них природа мстить. Як результат, ми сьогодні живемо в умовах екологічної кризи, яка вилилась в сучасні деградаційні процеси навколишнього середовища на локальному, регіональному та планетарному рівнях[1].

Отже, людина протягом тисячоліть перетворювала природу для своїх потреб, нехтуючи при цьому наслідками, і тільки зараз людський розум по відношенню до навколишнього середовища, стає тією визначальною силою, яка може змінити ситуацію на краще.

Саме В.І. Вернадський дійшов висновку про те, що людство може забезпечити своє майбутнє лише тоді, коли візьме на себе відповідальність за розвиток біосфери. Він вважав, що у геологічній історії біосфери перед людиною відкривається незвичайне майбутнє, якщо вона зрозуміє це і не буде свій розум і працю використовувати на власну загибель. Людство стало визначальним фактором еволюції біосфери й існувати поза біосферою не може, воно повинно забезпечити напрям її розвитку[2,3].

Ноосфера – сфера розуму, В.І. Вернадський - це новий етап біосфери, при якому розум управляє природними процесами. Перехід до ноосфери не є автоматичним. Він вимагає перебудови всіх суспільних структур. Щоб управляти процесами еволюції біосфери, людина повинна знати, що заборонено суспільству природою, що може порушити стабільність біосфери, зруйнувати умови життя людей.

У формуванні теорії ноосфери важлива роль належить етиці. Саме етика може сформувати уявлення про «екологічний імператив» - заборонену

межу, переступати яку людство не має права ні за яких обставин. Оскільки це означало б загибель і деградацію [2,3].

Першою вимогою екологічного імперативу є заборона війн. По-друге – це встановлення меж допустимої активності людини, меж забруднення навколишнього середовища. По третє, більше уваги надавати моральному вдосконаленню людини. На сьогодні наші знання зросли але послабилось етичне почуття природи. Тому, предметом екологічної етики є моральні вимоги для людей у процесі взаємодії з природою і по відношенню до неї і реальна поведінка в цій сфері, суспільні звичаї, устої. Значення екологічних норм важко переоцінити, оскільки вони засвоюються з дитинства, підсвідомо визначають поведінку людини та її ставлення до природи.

Особливість екологічних етичних норм полягає в тому, що вони є загальнолюдськими, глобальними, оскільки у збереженні природи зацікавлені всі люди Землі.

Список літератури

1. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 46 с.
2. Корсак, К. Ноотехнології як засіб побудови ноосфери В. Вернадського / К. Корсак // Вища школа. – 2011. – № 3. – С. 27-35.
3. Ноосфера вченого-енциклопедиста : [155 років від дня народження В. Вернадського] // Урядовий кур'єр. – 2018. – 8 березня (№ 47). – С. 3.

РОЛЬ БІОХІМІЇ У ЗБЕРЕЖЕННІ ТВАРИННОГО СВІТУ

Приходченко В.О., Гладка Н.І., Денисова О.М., Моїсєєнко Ю.О.

Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Тваринний світ представляє собою різноманіття живих організмів, які населяють Землю. Він включає в себе широкий спектр видів, від мікроскопічних одноклітинних до величезних морських ссавців та птахів. Тварини можуть бути розподілені у різних середовищах, таких як ліси, пустелі, гори, океани та прісноводні водойми. Тваринний світ грає ключову роль у підтримці екологічної рівноваги та функціонуванні екосистем. Види взаємодіють один з одним та з навколишнім середовищем, забезпечуючи стан рівноваги екосистем [1]. Тваринний світ також має велике значення для людини, оскільки є важливою складовою нашого життя і має велике значення для нашого благополуччя, економіки та екології. Він надає харчові продукти, матеріали для одягу та будівництва, а також забезпечує рекреаційні ресурси. Однак багато видів тварин знаходяться під загрозою вимирання через діяльність людини, втрату середовища та зміни клімату.

Так, забруднення атмосфери, води та ґрунтів може призвести до загибелі різних видів тварин через отруєння, втрату живлення та забруднення місць гніздування. Деякі види можуть відповісти на зміни клімату шляхом